

گاج

فرمول پست

فارسی هشتم

متوسطه اول

مؤلفان

علی حیات بخش

رویا ذوقی

فرمول پایه

۱۰۴۵

پرسش
تشریحی

۸۵

صفحه
درسنامه

۳

نمونه
امتحانی

+۱۰

ساعت
فیلم
آموزشی
خطبه خط
کتاب درسی

9 786220 308126

تهران، میدان انقلاب

نیش بازارچه کتاب

www.gajmarket.com

فهرست مطالب

فصل اول: زیبایی آفرینش

ستایش: به نام خدایی که جان آفرید ۸ *

درس اول: پیش از اینها ۱۲ *

درس دوم: خوب جهان را ببین!، صورتگر ماهر ۲۳ *

آزمون جمع‌بندی فصل ۱ ۳۳ *

فصل دوم: شکفتن

درس سوم: ارمغان ایران ۳۶ *

درس چهارم: سفر شکفتن ۴۵ *

آزمون جمع‌بندی فصل ۲ ۵۳ *

فصل آزاد: ادبیات بومی (۱)

درس پنجم: درس آزاد ۵۶ *

فصل سوم: سبک زندگی

درس هشتم: آزادگی ۷۶ *

آزمون جمع‌بندی فصل ۳ ۸۷ *

درس ششم: راه نیک‌بختی ۶۵ *

درس هفتم: آداب نیکان / انسان، فناوری، اخلاق ۶۷ *

فصل چهارم: نام‌ها و یادها

- ۹۰ درس نهم: نوجوان باهوش / آشپز زاده وزیر / گریه امیر *
- ۹۸ درس دهم: قلم سحرآمیز / دونا مه *
- ۱۰۷ درس یازدهم: پرچم داران *
- ۱۱۷ آزمون جمع‌بندی فصل ۴ *

فصل پنجم: اسلام و انقلاب اسلامی

- ۱۳۹ درس چهاردهم: یاد حسین (علیه السلام) *
- ۱۲۰ درس دوازدهم: شیر حق *
- ۱۵۱ آزمون جمع‌بندی فصل ۵ *
- ۱۳۰ درس سیزدهم: ادبیات انقلاب / ادبیات انقلاب، انقلاب ادبیات *

فصل آزاد: ادبیات بومی (۲)

- ۱۵۶ درس پانزدهم: درس آزاد *

فصل ششم: ادبیات جهان

- ۱۷۳ نیایش: الهی *
- ۱۶۰ درس شانزدهم: پرندۀ آزادی / کودکان سنگ *
- ۱۷۸ آزمون جمع‌بندی فصل ۶ *
- ۱۶۹ درس هفدهم: راه خوشبختی *

۱۸۲ پاسخ‌نامه تشریحی ✓

۲۰۲ آزمون‌های پایان نوبت *

۲۰۷ پاسخ‌نامه آزمون‌های پایان نوبت ✓

فصل اول زیبایی آفرینش

چشم دل باز کن که جان بینی / آنچه نادیدنی است، آن بینی

هاتف اصفهانی

معنی

چشم دلت را باز کن تا جان و حقیقت هر چیز را ببینی؛ آن چیزی که با چشم سر دیده نمی‌شود، با بصیرت و چشم دلت می‌توانی ببینی.

نکته زبانی

بیت چهار جمله دارد. / چشم دل، جان و آن: مفعول / نادیدنی: مسند

نکته ادبی

جان و آن: قافیه / بینی: ردیف / چشم دل: تشخیص

نکته فکری

خداوند با چشم سر قابل دیدن نیست؛ بنابراین برای دیدن خداوند باید به دل خود رجوع کنیم و خداوند را از راه دل ببینیم و حس کنیم.

آنچه در این فصل می‌خوانیم

- پیش از اینها
- به خدا چه بگوییم؟ (حکایت)
- خوب جهان را ببین! / صورتگر ماهر
- جوانه و سنگ (روان‌خوانی)

درس دوم

ستایش + درس اول

درس اول

پیش از اینها

تاریخ ادبیات

هاتف اصفهانی (قرن ۱۲): شاعر دوره افشاریه و زندیه. در غزل، پیرو سعدی و حافظ بود. ترجیع‌بند عرفانی اش معروف است. **قیصر امین‌پور (معاصر):** استاد دانشگاه تهران و از شاعران موقّق پس از انقلاب. آثار: **تنقّس صبح، مثل چشمه مثل رود، آینه‌های ناگهان، به قول پرستو و در کوچه آفتاب.**

رساله قشیریه (قرن ۵): نوشته ابوالقاسم قشیری از عارفان قرن پنجم است. اصل این کتاب به زبان عربی است و یکی از شاگردان قشیری آن را به فارسی برگردانده است. موضوع این کتاب، معرفی برخی از بزرگان عارف و شرح اصطلاحات و الفاظ رایج میان آنهاست.

واژه‌نامه درس

اطلس: پارچه ابریشمی

بلور: شیشه

• بنی‌آدم: فرزندان آدم، انسان

• بوریا: حصیری که از نی می‌بافند.

• بی‌ریا: بدون تظاهر و خودنمایی

• توفنده: خروشان، پرخروش، غوغاکننده

خاطر: اندیشه، آنچه به دل خطور می‌کند.

• خشت: آجر، آجر خام

• دفتر: کتاب، مجموعه شعر و نوشته، دیوان

• طنین: آهنگ، انعکاس صدا

عاج: ماده‌ای سفید و محکم مانند جنس دندان

که در سر بعضی حیوانات مانند فیل وجود دارد.

عاج به خاطر زیبایی و جنس ویژه‌اش، گران‌بهاست.

• گلیم: فرش کوچک دستباف نازک

• نیت: قصد، آهنگ، عزم

واژه‌نامه حکایت

• ارباب: رئیس، صاحب

از آن من: مال من

• انبوه: مقدار بسیار زیاد

چرا: چریدن، علف‌خواری چهارپایان غیرگوشت‌خوار

• خداوند: صاحب، مالک

غلام: نوکر، خدمتکار

واژه‌ها و ترکیب‌های مهم املائی

عاج و بلور - غرور و خودبینی - پادشاه قصه‌ها - کار خطا - تصویر ذهنی - ترس و وحشت - حضور و درگاه - نعره بلند - کار محال - نیت پاک - خشت طلا - قصر شاه - رعد و برق - قصد سفر - خاطر دلگیر - بهره و نصیب - سیل و طوفان - طنین و انعکاس - ابر توفنده - خداوند آگاه - غلام و خدمتکار - انبوه گوسفندان

توصیه املائی

در زبان فارسی، حروفی مانند «ذ، ز، ض، ظ» تلفّظ یکسان دارند؛ اما شکل نوشتاری آنها متفاوت است. هنگام نوشتن واژه‌هایی که این حروف را دارند، به معنای واژه‌ها دقّت کنید.

بررسی درس پیش از اینها

پیش از اینها، فکر می‌کردم خدا خانه‌ای دارد میان ابرها

معنی: قبل از این‌ها فکر می‌کردم که خداوند خانه‌ای در میان ابرها دارد و آنجا زندگی می‌کند.

نکته ادبی: قالب شعر: مثنوی / خدا و ابرها: قافیه

نکته زبانی: خانه‌ای: مفعول / بیت دو جمله دارد.

نکته فکری: این بیت و چند بیت بعد، اشاره به تصوّر عده‌ای دارد که خدا را از انسان و زندگی انسان دور و غیرقابل دسترس می‌دانند.

مثل قصر پادشاه قصّه‌ها خشتی از الماس و خشتی از طلا

معنی: [گمان می‌کردم] خدا خانه‌ای مانند قصر پادشاه قصّه‌ها دارد که آجرهایش از الماس و طلا است.

نکته ادبی: تکرار: خشت / قصّه‌ها و طلا: قافیه / تشبیه: خانه خدا به قصر پادشاهان / مراعات نظیر: پادشاه، قصر، خشت؛ الماس، طلا

نکته زبانی: بیت یک جمله دارد: [خانه‌ای] مثل قصر پادشاه قصّه‌ها که خشتی از الماس و خشتی از طلا دارد.

پایه‌های برجش از عاج و بلور بر سر تختی نشسته با غرور

معنی: پایه‌های برج خداوند از عاج فیل و بلور ساخته شده است و با غرور، روی تخت پادشاهی نشسته است.

نکته ادبی: بلور و غرور: قافیه

نکته زبانی: بیت دو جمله دارد، فعل «است» از پایان دو مصراع حذف شده است.

ماه، برق کوچکی از تاج او هر ستاره، پولکی از تاج او

معنی: ماه، برق و انعکاس کوچکی از تاج خداست و ستاره‌ها، پولک‌های تاج او هستند.

نکته ادبی: پولکی و کوچکی: قافیه / از تاج او: ردیف / تشبیه: ماه به برق تاج خداوند / تشبیه: ستاره به پولک تاج خداوند / مراعات نظیر: ماه و ستاره

نکته زبانی: بیت دو جمله دارد. / فعل «است» از انتهای هر دو مصراع حذف شده است.

رعد و برق شب، طنین خنده‌اش سیل و طوفان، نعره توفنده‌اش

معنی: رعد و برق شبانه، صدای خنده خداوند است و سیل و طوفان، همان فریادهای بلند اوست.

نکته ادبی: خنده‌اش و توفنده‌اش: قافیه / تشبیه: خنده خداوند به رعد و برق / تشبیه: فریاد خداوند به سیل و طوفان / مراعات نظیر: رعد و

برق، سیل و طوفان

نکته زبانی: بیت دو جمله دارد. / فعل «است» از انتهای هر دو مصراع حذف شده است.

هیچ‌کس از جای او آگاه نیست هیچ‌کس را در حضورش راه نیست

معنی: [فکر می‌کردم] کسی از جای او خبر ندارد و کسی اجازه ندارد در دربارش حضور پیدا کند.

نکته ادبی: تکرار «هیچ‌کس» / آگاه و راه: قافیه / نیست: ردیف

نکته زبانی: بیت دو جمله دارد. / آگاه: مسند / «نیست» در مصراع دوم به معنای «وجود ندارد» است و فعل اسنادی نیست. / «را» در مصراع

دوم، حرف اضافه و به معنای «برای» است.

آن خدا بی‌رحم بود و خشمگین خانه‌اش در آسمان، دور از زمین

معنی: [در ذهن من] آن خدا نامهربان و خشمگین بود و خانه‌اش در بالای آسمان‌ها و دور از زمین بود.

نکته ادبی: خشمگین و زمین: قافیه / آسمان و زمین: تضاد

نکته زبانی: فعل «بود» از پایان مصراع دوم حذف شده است. / بیت دو جمله دارد.

تازه فهمیدم: خدایم این خداست / این خدای مهربان و آشناست

معنی: تازه متوجه شدم که این خدای مهربان و آشنا خدای من است.

نکته ادبی: خدا و آشنا: قافیه / است: ردیف / تکرار: خدا

نکته زبانی: بیت سه جمله دارد.

دوستی از من به من نزدیکتر / از رگ گردن به من نزدیکتر

معنی: این خدا، دوستی است که حتی از خود من به من نزدیکتر است؛ حتی از رگ گردن من به من نزدیکتر است.

نکته ادبی: من و گردن: قافیه / به من نزدیکتر: ردیف / تلمیح: اشاره به آیه ۱۶ سوره ق «نَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ» (ما به او از رگ گردن نزدیک‌تریم) / تکرار: من

نکته زبانی: بیت دو جمله دارد.

می‌توانم بعد از این، با این خدا / دوست باشم، دوست، پاک و بی‌ریا

معنی: می‌توانم از این به بعد با این خدا (که تازه درست شناختم) دوست باشم؛ دوستی پاک و بی‌ریا.

نکته ادبی: خدا و بی‌ریا: قافیه / تکرار: این و دوست

نکته زبانی: بیت سه جمله دارد.

خودارزیابی

۱ | شاعر در جمله «اینجا خانه خوب خداست» به چه نکته‌ای اشاره دارد؟

۲ | درک و دریافت خود را از مصراع «نام او نور و نشانش روشنی» بیان کنید.

۳ | چه راه‌هایی برای شناخت خداوند هستی وجود دارد؟

۴ | چه اتفاقی نظر و دیدگاه شاعر را نسبت به خدا تغییر داد؟

- پاسخ**
- ۱ به این نکته اشاره دارد که مساجد خانه خداوند هستند و ما می‌توانیم در آنجا به خداوند نزدیک‌تر باشیم و با او راز و نیاز کنیم.
 - ۲ نور نام خداست و روشنی ویژگی ذاتی اوست. منظور این است که وجود خدا سراسر نور است و در وجود او از تاریکی هیچ خبری نیست.
 - ۳ بهترین راه شناخت خداوند، شناختن او از طریق پدیده‌های هستی است؛ زیرا هر موجودی در اصل نمود و جلوه‌ای از وجود خداوند است.
 - ۴ توضیحات پدر درباره مهربانی و سادگی خداوند و دیدن مسجدی ساده در یک روستا.

دانش ادبی

● ساختار و محتوای متن

هر نوشته، چه شعر باشد چه نثر، دو بخش دارد: ۱- ساختار ۲- محتوا. ساختار متن شکل بیرونی اثر است؛ اینکه متن به نظم است یا نثر؛ به زبان ادبی نوشته شده یا به زبان ساده؛ طولانی است یا کوتاه؛ اگر شعر است، قالب آن چه قالبی است؛ چه میزان واژه غیرفارسی در آن به کار رفته است و... در کنار ساختار (ظاهر) متن، باید به محتوای (درون) متن نیز اشاره کرد. محتوای متن، معنا، مفهوم و درون‌مایه متن است. اینکه یک اثر تعلیمی، حماسی، انقلابی، طنز یا ... باشد، مربوط به **محتوای متن** است.

بیشتر یاد بگیریم

تلمیح در لغت یعنی «به گوشه چشم اشاره کردن» و در اصطلاح، هرگاه شاعر یا نویسنده در کلامش به آیه قرآن، حدیث، داستان یا واقعه تاریخی اشاره کند، آرایه تلمیح شکل می‌گیرد.

مثال: دوستی از من به من نزدیکتر / از رگ گردن به من نزدیکتر.

بیت بالا به آیه ۱۶ سوره ق «و نَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ» (ما از رگ گردن به او نزدیک‌تریم) اشاره دارد.

● قافیه

واژه‌هایی هستند که غالباً در انتهای مصراع‌های شعر می‌آیند و حرف یا حروف آخر آن‌ها مشترک است. واژه‌های قافیه هم وزن و هم آهنگ هستند.

مثال: گلستان کند آتشی بر خلیل / گروهی بر آتش برد ز آب نیل

● ردیف

کلمه یا کلماتی است که بعد از واژه قافیه، عیناً از نظر لفظ و معنی تکرار می‌شود.

مثال: به نام خداوند جان آفرین حکیم سخن در زبان آفرین

یادآوری

● **مصدر:** واژه‌ای است که خبر از انجام کاری می‌دهد. مصدرها نه زمان مشخص دارند، نه شخص مشخص. نشانه مصدر فتحه و نون (ن) آخر واژه است.

مثال: نشست، رفتن، خندیدن، چرخیدن و ...

● **بن ماضی:** یعنی ریشه فعل ماضی. با حذف فتحه و نون (ن) از مصدر، بن ماضی به دست می‌آید.

مثال: نشست - ن = نشست (بن ماضی) خندیدن - ن = خندید (بن ماضی)

● **بن مضارع:** یعنی ریشه فعل مضارع. با حذف «ب» از فعل امر مفرد، بن مضارع ساخته می‌شود.

مثال: برو - ب = رو (بن مضارع) بپوش - ب = پوش (بن مضارع)

کار گروهی

۱ | درباره زمینه فکری شعر «ستایش» در گروه‌ها گفت‌وگو کنید.

۲ | درباره ارتباط مفهوم آیه زیر با متن درس، پس از تأمل و تفکر، گفت‌وگو کنید.

«ما از رگ گردن به شما نزدیک‌تریم.» (سوره «ق»، آیه ۱۶)

پاسخ

۱ | این شعر در اصطلاح ادبی «تحمیدیه» نامیده می‌شود. منظور از تحمیدیه مقدمه‌ای است که در آغاز شعرهای فارسی در نیایش خدا و برشمردن نعمت‌ها و صفات او آورده می‌شود. در تحمیدیه، شاعر ابتدا به حمد پروردگار و توصیف عظمت او می‌پردازد سپس به اظهار عجز و نیاز می‌کند و گناهان خویش را بازگو می‌کند و در نهایت از درگاه پروردگار طلب مغفرت می‌نماید.

۲ | همان‌طور که در بیت ۲۴ آمده است، خداوند از همه چیز و همه کس به ما نزدیک‌تر است. در همه جا حضور دارد و همیشه با ماست.

فعالیت‌های نوشتاری

۱ | از متن «ستایش» و «درس اول» واژه‌هایی بیابید که در آنها یکی از حروف «ذ، ز، ض، ظ» به کار رفته باشد.

۲ | جدول زیر را کامل کنید.

فعل	بن مضارع	مصدر	زمان
رفت			
می‌نویسد			

۳ | ردیف و قافیه را در بیت هشتم و هجدهم شعر «پیش از اینها» مشخص کنید.

۴ | سعدی در بیت زیر، به کدام داستان‌های دینی اشاره کرده است؟

«گلستان کند آتشی بر خلیل گروهی بر آتش برد ز آب نیل»

پاسخ

۱ | زبان / پوزش پذیر / همه چیز / بزرگی / جز / حضور / زمین / زیبا / زود / نماز / ذهن / لحظه / وضو / تازه / نزدیک

فعل	بن مضارع	مصدر	زمان
رفت	رو	رفتن	گذشته (ماضی)
می‌نویسد	نویس	نوشتن	حال (مضارع)

۳ | بیت هشتم ← ردیف: نبود قافیه: ما و زیبا

بیت هجدهم ← ردیف: تازه کرد قافیه: دست و رویی، گفت‌وگویی

۴ | مصراع اول به داستان حضرت ابراهیم (ع) اشاره دارد که نمرود (پادشاه ستمگر زمان او) وی را در آتش انداخت تا به او ثابت کند خدایی که ابراهیم (ع) از آن سخن می‌گوید وجود ندارد؛ اما آتش به فرمان خدا تبدیل به گلستان شد و ابراهیم (ع) نجات یافت. مصراع دوم به داستان حضرت موسی (ع) اشاره دارد که با قومش در حال گریختن از شهر بودند و فرعونیان در پی آنها. موسی (ع) به فرمان خدا توانست رود نیل را بشکافد و با قومش از آن عبور کند؛ اما هنگامی که فرعونیان به دنبال آنها به نیل رسیدند، در آن غرق شدند.

بررسی حکایت به خدا چه بگوییم؟

گوسفندان در دشت سرگرم چرا بودند.

نکته ادبی: سرگرم کاری بودن: کنایه از مشغول کاری بودن

گوسفندان از آن من نیست.

معنی: گوسفندان مال من نیست.

خداوندش را بگوی که گرگ بُرد.

معنی: به صاحبش بگو که گرگ آن را برد.

نکته ادبی: «خداوند» در متون قدیم، گاه به معنای صاحب و دارنده، به کار می‌رفته است.

نکته زبانی: «را» در معنای حرف اضافه «به» است.

نکته فکری: مفهوم این حکایت، اهمیت صداقت و امانت‌داری است.

بیشتر یاد بگیریم

«خدا»، در اصل واژه یعنی «صاحب» این مفهوم را می‌توان در واژه‌هایی مانند کدخدا (صاحب ده) و ناو خدا (صاحب کشتی) مشاهده کرد.
مثال: آتش خشم، اول در خداوند خشم اوفتد. (خداوند خشم: صاحب خشم) «سعدی»

پرسش‌های درس اول

دانش زبانی

معنای واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

۱ جهان متفق بر الهیتش	۲ فرومانده از گنه ماهیتش
۳ تأمل در آینه دل کنی	۴ بنی آدم و مرغ و مور و مگس

مترادف واژه‌های مشخص شده را بنویسید.

۵ پیش قرآن بنده و مولا یکیست	۶ بویا و مسند دیبا یکیست
۶ چه عذر آورم گر طنین مگس را	۷ سوی بلبان سحرخوان فرستم
۷ گفتم آیا که در این درد بخواهم مردن	۸ که محال است که حاصل کنم این درمان را
۸ تو را در آینه دیدن جمال طلعت خویش	۹ بیان کند که چه بودست ناشکیبا را

در هر بیت، واژه نادرست املائی را پیدا کنید و شکل درست آن را بنویسید.

۹ خداوند بخشنده دستگیر	۱۰ کریم خطابش پوزش‌پذیر
۱۰ بشر ماورای جلالش نیافت	۱۱ بصر منتحای جمالش نیافت
۱۱ مُحال است سعدی که راه صفی	۱۲ توان رفت جز بر پی مصطفی
۱۲ پایه‌های برجش از آج و بلور	۱۳ بر سر تختی نشسته با غرور

به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

۱۳ جفت واژه‌های متضاد را کنار هم بنویسید.

غلام، انبوه، یک دفعه، خسیس، اندک، ارباب، کریم، به تدریج

۱۴ جاهای خالی جدول را با توجه به موارد خواسته شده، کامل کنید.

واژه	دستگیر	متفق	ارباب	غرور
مترادف				
هم خانواده				

۱۵ با توجه به فعل‌های داده شده، جدول را کامل کنید.

فعل	مصدر	بن ماضی	بن مضارع
می‌چرخیم			
بگویی			

گزینه درست را انتخاب کنید.

۱۶ کدام گزینه درباره فعل «می‌خندیدید» درست است؟

- ۱ زمان: حال / مصدر: خندید / بن ماضی: خندیدن
۲ زمان: ماضی / مصدر: خندیدن / بن ماضی: خند
۳ زمان: ماضی / مصدر: خندیدن / بن ماضی: خندید
۴ زمان: حال / مصدر: می‌خندید / بن ماضی: خند

۱۷ به ترتیب بن ماضی و مضارع از مصدر «نوشتن» چیست؟

- ۱ نویس و نوشت
۲ نوشت و نویس
۳ نویس و نویس
۴ نوش و نوشت

۱۸ معنای واژه‌های مشخص شده بیت، در کدام گزینه آمده است؟

بشر ماورای جلالش نیافت بصر منتهای جمالش نیافت

- ۱ آن‌سوی، بزرگی، بینایی، آخر، زیبایی
۲ پشت سر، شکوه، دیدن، وسعت، شکوه
۳ در پی، بلندپایگی، چشم، عمق، عظمت
۴ آن‌سوی، نیکویی، چشم، به پایان رساننده، شکوه

دانش ادبی

ردیف و قافیه بیت‌های زیر را مشخص کنید.

- ۱۹ ای همه هستی ز تو پیدا شده
۲۰ گلستان کند آتشی بر خلیل
خاکِ ضعیف از تو توانا شده
گروهی بر آتش برد ز آب نیل

در هر بیت، یک آرایه ادبی مشخص کنید.

- ۲۱ جهان متفق بر الهیتش
۲۲ رعد و برق شب طنین خنده‌اش
۲۳ آن خدا بی‌رحم بود و خشمگین
۲۴ مهربان و ساده و بی‌کینه است
فرمانده از کنه ماهیتش
سایل و طوفان نعره توفنده‌اش
خانه‌اش در آسمان دور از زمین
مثل نوری در دل آینه است

به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

۲۵ هر یک از اطلاعات داده‌شده، مربوط به ساختار است یا محتوا؟ چرا؟

- الف) شعر معروفِ هاتف اصفهانی، شعری است در قالب ترجیع‌بند که بیت‌های زیادی دارد.
ب) گلستان سعدی، کتابی است سراسر پند و حکمت که راه و روش خوب زیستن را به ما می‌آموزد.

۲۶ شعر ستایش را از نظر ساختار بررسی کنید.

۲۷ محتوای شعر «پیش از اینها» درباره چیست؟

۲۸ دو کتاب مهم سعدی را با ویژگی‌های مخصوص خودشان، دسته‌بندی کنید.

هشت باب، بوستان، نثر، ده باب، شعر، گلستان

گزینه درست را انتخاب کنید.

۲۹ در بیت زیر، «بزرگی از سر نهادن» به چه مفهوم است؟

به درگاه لطف و بزرگیش بر بزرگان، نهاده بزرگی ز سر

۱ ترک غرور کردن ۲ اظهار بزرگی کردن

۳ خودنمایی کردن ۴ کلاه بر سر نهادن

۳۰ معنای «آن»، در کدام گزینه با بقیه متفاوت است؟

- ۱ گاه سوی وفا روی، گاه سوی جفا روی
۲ آن یار پرچهره که دوش از بر ما رفت
۳ ای دل چه اندیشیده‌ای در عذر آن تقصیرها
۴ این مدعیان در طلبش بی‌خبرانند
- آن منی؛ کجا روی؟ بی تو به سر نمی‌شود
آیا چه خطا دید که از راه خطا رفت؟
زان سوی او چندان وفا زین سوی تو چندین جفا
آن را که خبر شد، خبری باز نیامد

۳۱ ردیف و قافیه در بیت زیر کدام است؟

گفت: اینجا می‌شود یک لحظه ماند گوشه‌ای خلوت نمازی ساده خواند

۱ ردیف: ماند و خواند / قافیه: لحظه و ساده

۲ ردیف: ماند و خواند / قافیه: ندارد

۳۲ کدام گزینه از آثار قیصر امین‌پور نیست؟

- ۱ تنفس صبح ۲ در کوچه پرستو
۳ آئینه‌های ناگهان ۴ مثل چشمه مثل رود

۳۳ شهرت هاتف اصفهانی به کدام دلیل است؟

- ۱ غزلیات ۲ ترجیع‌بند عاشقانه
۳ ملک الشعرایی ۴ ترجیع‌بند عارفانه

۳۴ رساله قشیریه از کدام نویسنده و مربوط به کدام قرن است؟

- ۱ عطار نیشابوری، ۶ ۲ ناصر خسرو، ۵
۳ مستوره کردستانی، ۶ ۴ ابوالقاسم قشیری، ۵

دانش فکری

وصل کنید.

۳۵ هر یک از مصراع‌های ستون «الف» را به مفهوم آن در ستون «ب» وصل کنید.

«الف»	«ب»
جهان متفق بر الهیتش	فروتنی در پیشگاه الهی
بشر ماورای جلالش نیافت	عظمت و بزرگی خداوند
بزرگان، نهاده بزرگی ز سر	مطیع بودن همه موجودات
پرستار امرش همه چیز و کس	یگانه دانستن خداوند

به پرسش‌های زیر پاسخ دهید.

۳۶ با توجه به آیه ۱۶ سوره ق «نَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْ حَبْلِ الْوَرِيدِ» (ما از رگ گردن به انسان نزدیک‌تریم)، به پرسش‌ها پاسخ دهید.

الف) این آیه با کدام بیت از درس متناسب است؟

ب) چرا خداوند از بین همه پدیده‌ها، رگ گردن را مثال می‌زند؟

۳۷ خداوند در قرآن می‌فرماید: «تُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَ تُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ» (هرکس را بخواهی عزیز می‌کنی و هرکس را بخواهی، به خواری

می‌کشانی)؛ سعدی در کدام بیت شعر ستایش، به این آیه نظر داشته است؟

۳۸ هر یک از عبارت‌های قرآنی زیر، با کدام بیت درس ستایش تناسب دارد؟

الف) قُلْنَا يَا نَارُ كُونِي بَرْدًا وَ سَلَامًا (آیه ۶۹، سوره انبیا)

ب) خَلَقَ الْإِنْسَانَ، عَلَّمَهُ الْبَيَانَ (آیات ۴۰۳، سوره الرحمن)

۳۹ معنای بیت زیر را بنویسید و بیت‌های هم‌مفهوم با آن را علامت ✓ بزنید.

یکی را به سر برنهد تاج بخت یکی را به خاک اندر آرد ز تخت

الف) عزیزی و خواری، تو بخشی و بس	☐ عزیز تو خواری نبیند ز کس
ب) هیچ‌کس چاره‌ساز کارم نیست	☐ چه کنم، بخت سازگارم نیست
پ) همه غیبی تو بدانی، همه عیبی تو بپوشی	☐ همه بیشی تو بکاهی، همه کمی تو فزایی
ت) این همه عزّت و شرف که تو راست	☐ تو ز خود غافلی و عظیم خطاست
ث) هست از او بخشش و بخشایش ما	☐ هست از او کاهش و افزایش ما
ج) به هر پرده و هر مقامی که ساخت	☐ یکی را زد و دیگری را نواخت

معنای روان بیت‌های زیر را بنویسید.

۴۰ تأمل در آئینه دل کنی

۴۱ ای نام‌نکوی تو سردفتر دیوان‌ها

۴۲ به درگاه لطف و بزرگیش بر

۴۳ جهان متفق بر الهیتش

۴۴ محال است سعدی که راه صفا

صفایی به‌تدریج حاصل کنی

وی طلعت روی تو زینت‌ده عنوان‌ها

بزرگان، نهاده بزرگی ز سر

فرمانده از کنه ماهیتش

توان رفت جز بر پی مصطفی

درس نهم

نوجوان باهوش آشپز زادهٔ وزیر گریهٔ امیر

۹

تاریخ ادبیات

قائم مقام فراهانی: ادیب، منشی و شاعر دورهٔ قاجار که در نظم و نثر فارسی تبحر داشت. وی **ثنایی** تخلص می‌کرد. مجموعهٔ نوشته‌ها و انشاهای قائم مقام فراهانی **منشآت** نام دارد. قائم مقام در نوشتن این اثر از شیوهٔ **گلستان سعدی** پیروی کرده است.

شیخ مصلح‌الدین سعدی (قرن ۷): از بزرگ‌ترین شاعران و نویسندگان ایران است. آموزش‌های مقدماتی را در زادگاه خود شیراز فرا گرفت. برای اتمام تحصیلات به بغداد (از مراکز بزرگ علمی عصر خود) رفت و پس از ۳۵ سال به شیراز برگشت. آثار: **کلیات سعدی** شامل **بوستان** (به نظم)، **گلستان** (به نثر همراه با شعر) و **دیوان اشعار**.

فرهاد حسن‌زاده (معاصر): در سال ۱۳۴۱ در آبادان به دنیا آمد و اکنون در تهران ساکن است. در هفته‌نامهٔ **دوچرخه** (ضمیمهٔ نوجوان روزنامهٔ همشهری) مسئول صفحه‌های ادبیات و طنز و از اعضای هیئت مؤسس انجمن نویسندگان کودک و نوجوان است.

محمود حکیمی (معاصر): از جمله نویسندگان و پژوهشگرانی است که عمر خود را وقف پژوهش و مطالعه در حوزهٔ معارف اهل بیت (علیهم السلام) کرده است. آثار: **زندگانی حضرت زینب (سلام‌الله علیها)**، **سیرت و شخصیت حضرت محمد (صلی‌الله علیه و آله)**، **زندگانی حضرت امام حسین (علیه‌السلام)**، **داستان‌های آموزنده برای کودکان**، **آموزش کودکان نابینا و حس‌ششم**. آثار داستانی: **وجدان**، **به سوی ساحل** و **پیام آور محبت**.

واژه‌نامهٔ درس

- **آبله:** نوعی بیماری واگیر که به صورت تاول روی پوست بدن ظاهر می‌شود.
- **آبله‌کوبی:** تزریق واکسن آبله
- **ارادت:** میل، دوستی از روی اعتقاد و ایمان
- **استعداد:** آمادگی، توانایی
- **انیس:** همدم، انس‌گیرنده
- **تأشف‌باز:** ناراحت‌کننده
- **جن‌زده:** اشاره به باوری خرافی که وجودی به جسم انسان وارد می‌شود و باعث پریشانی او می‌شود.
- **حرم:** داخل مکان زیارتی و مقدس یا کل مجموعهٔ آن و اطرافش
- **حکمت:** دانش و معرفت
- **حلاوت:** شیرینی
- **خرافات:** باورها و تصوراتی که هیچ پایهٔ علمی ندارند.
- **خزم:** شاد
- **خطاب:** مخاطب قراردادن کسی، باکسی سخن گفتن
- **خواجه:** بزرگ
- **ذکاوت:** تیزهوشی
- **رسا:** بلند، واضح
- **رمیده:** گریخته، فراری
- **زرتنگار:** دارای نقش‌هایی از طلا، طلاکوب
- **سرا:** خانه
- **سرشناس:** معروف، شناخته‌شده
- **شاهد:** محبوب و معشوق، زیبارو
- **شیوع:** فاش شدن، آشکار شدن، همه‌گیر شدن
- **صدراعظم:** نخست‌وزیر
- **طراوت:** شادابی، تازگی
- **فلسفه:** علم به حقایق موجودات به اندازهٔ توانایی بشر
- **فورا:** بی‌درنگ، به سرعت
- **قضا:** سرنوشت
- **کاشف:** کشف‌کننده، آشکارکننده
- **لهجه:** شکلی از زبان و گفتار که با نشانه‌هایی از زبان محلی تکلم شود.
- **لیاقت:** شایستگی
- **ماه صفر:** دومین ماه سال قمری
- **مطهر:** پاک و پاکیزه
- **مکت:** درنگ کردن
- **منشأ:** محل پیدایش، اصل
- **مونس:** همدم، یار
- **نامدار:** مشهور
- **نامی:** مشهور
- **واکسینه شدن:** ایمن شدن در برابر یک یا چند بیماری عفونی از طریق واکسن زدن
- **وجد:** شادمانی
- **وضع:** شکل، حالت
- **هزاوه:** روستایی در استان اراک
- **هلهله:** فریاد شادی
- **هیاهو:** سروصدا، همهمه

واژه‌ها و ترکیب‌های مهم املایی

میرزا ابوالقاسم فراهانی - قائم مقام - قصیده و غزل - مکث و درنگ - حلاوت زهر - مقام صدر اعظمی - شاهد و ساقی - فلسفه و حکمت - استعداد بی‌نظیر - هیاهوی کلاغ‌ها - قلک ذهن - وضع درس - تعارف استاد - تأسف بار - لب‌گزیدن - لیاقت و شایستگی - ثابت کردن - زکریای رازی - خواجه رمیده - انیس و مونس - به وجد آمدن - هلهله و شادی - منشأ خدمات - هزاوه فراهان - هوش و ذکاوت - ماه صفر - شیوع آبله - جهل و خرافات - واکسینه شدن - از قضا - طفل بیمار - مرد بقال - صدای رسا - خطاب کردن - مسئول مردم - طراوت و سرسبزی - عذر و بهانه - ابن سینا و اسحاق - میل و ارادت - مجالس شعرا

توصیه املایی

همزه یکی از حروف الفبای زبان فارسی است. این حرف مانند سایر حروف در خط فارسی حرکت‌گذاری نمی‌شود و بهتر است واژه‌های همزه‌دار را بدون حرکت‌گذاری بنویسیم.

انواع همزه:

- وُ: مؤدب، سؤال، مؤسس و ...
- ئُ: مسئول، رئیس، جرئت و ...
- اُ: تالو، مبدأ، خلأ و ...
- ءُ: شیء، جزء و ...

توجه: در ترکیباتی مانند شیء نورانی، نشانه «ـِ» کسره نیست بلکه نقش‌نمای اضافه است.

بررسی درس نوجوان باهوش

به جهان خرم از آنم که جهان خرم از اوست عاشقم بر همه عالم که همه عالم از اوست

معنی: در دنیا، دلیل شاد و خرم بودن من کسی است که تمام دنیا به خاطر او شاد و خرم هستند. من عاشق همه دنیا هستم؛ چون همه دنیا برای او و نشانه‌ای از اوست.

نکته ادبی: خرم و عالم: قافیه / از اوست: ردیف / تکرار: خرم، عالم / واج‌آرایی: مصوّت «آ»

نکته زبانی: بیت چهار جمله دارد.

نکته فکری: تمام جهان جلوه‌ای از حضور و وجود خداوند است.

به حلاوت بخورم زهر که شاهد ساقی‌ست به ارادت بکشم درد که درمان هم از اوست

معنی: با علاقه و شیرینی، زهر را می‌نوشم (مشکلات سختی‌ها را تحمل می‌کنم)؛ زیرا معشوق زیباروی من آن را به من می‌بخشد و هر دردی که از جانب او باشد، با میل و رغبت تحمل می‌کنم و می‌پذیرم؛ زیرا درمان همه دردها خود اوست.

نکته ادبی: تضاد: حلاوت و زهر؛ درد و درمان / به حلاوت خوردن: کنایه از با اشتیاق خوردن

نکته زبانی: جابه‌جایی ارکان جمله در بیت: زهر (را) به حلاوت بخورم، درد (را) به ارادت بکشم

نکته فکری: سر منشأ همه چیز، چه خوب و چه بد، خداوند است.

بررسی درس آشپز زاده وزیر

هیاهوی کلاغ‌ها سکوت باغ را می‌شکست.

نکته ادبی: تضاد: هیاهو و سکوت

فاصله آشپزخانه تا مکتب‌خانه را یک نفس طی می‌کرد.

نکته ادبی: یک نفس رفتن: کنایه از با سرعت رفتن

شنیده‌ها را بر کاغذ ذهن می‌نوشت.

نکته ادبی: کاغذ ذهن: اضافه تشبیهی

حاصل دزدکی به درس گوش دادن، دانش دست‌وپاشکسته‌ای بود که اندک‌اندک در قلک ذهنش جمع شده بود.

نکته ادبی: دزدکی گوش دادن: کنایه از پنهانی گوش کردن / دست‌وپاشکسته: کنایه از ناقص / قلک ذهن: اضافه تشبیهی

لب گزید و منتظر ایستاد.

نکته ادبی: لب گزیدن: کنایه از خجالت کشیدن

ستاره‌ای بدرخشید و ماه مجلس شد / دل رمیده ما را انیس و مونس شد

معنی: در مجلس ما، ستاره‌ای درخشید و مجلس را مثل ماه روشن کرد و برای دل‌های پریشان ما، یار و همدم شد.

نکته ادبی: مجلس و مونس: قافیه/ شد: ردیف/ برخی این بیت را در شأن حضرت محمد (ص) می‌دانند. / منظور از ستاره، یار و محبوب است. /

تناسب: ماه، ستاره، درخشیدن/ ماه مجلس بودن: کنایه از زیبایی و ارجمندی / تشخیص: دل رمیده، ماه مجلس شدن ستاره

نکته زبانی: «را» در مصراع دوم، نشانه مفعول نیست، حرف اضافه «برای» است. (دل رمیده ما را: برای دل رمیده ما)

بررسی درس گریه امیر

در مورد هوش و ذکاوت امیر، داستان‌های بسیار بر سر زبان‌هاست.

معنی: در مورد هوش و زیرکی امیرکبیر، داستان‌های بسیاری را بیان می‌کنند.

نکته ادبی: بر سر زبان بودن: کنایه از شهرت داشتن

امیر سخت نگران شد.

معنی: امیرکبیر بسیار نگران شد.

نکته زبانی: سخت: قید

خودارزیابی

۱ | پرسش‌های قائم مقام فراهانی برای آزمایش فرزندانش چه بود؟

۲ | ویژگی‌های مشترک امیرکبیر و قائم مقام فراهانی چیست؟

۳ | خدمات قائم مقام فراهانی و امیرکبیر به ایران چه بوده است؟

۴ | امیرکبیر علت اصلی مرگ و میر مردم را بر اثر بیماری آبله، چه می‌دانست؟ چرا؟

پاسخ ۱- کاشف الکلیست؟ ۲- بیت «ستاره‌ای بدرخشید و ماه مجلس شد / دل رمیده ما را انیس و مونس شد» از کیست؟

۲ هر دو افراد باهوش و باذکاوتی بودند که با تلاش و کوشش خود به مقام صدراعظمی رسیدند و خدمات ارزنده‌ای به ملت ایران ارائه کردند.

۳ قائم مقام فراهانی پیش‌تاز توجه به اصلاحات و به نوعی، زمینه‌ساز حکومت‌داری به شیوه میهن‌دوستانه در ایران و از پیشگامان

مبارزه با استعمار نوین در عصر جدید است. امیرکبیر مؤسس مدرسه دارالفنون (اولین مدرسه جدید ایران) بود و روزنامه «وقایع

اتفاقیه» به کوشش او منتشر شد. او توانست با اقتدار به اوضاع بی‌سروسامان دربار قاجاریه، سروسامان بدهد. همچنین گروهی از

دانشجویان را برای تحصیل علم به خارج فرستاد.

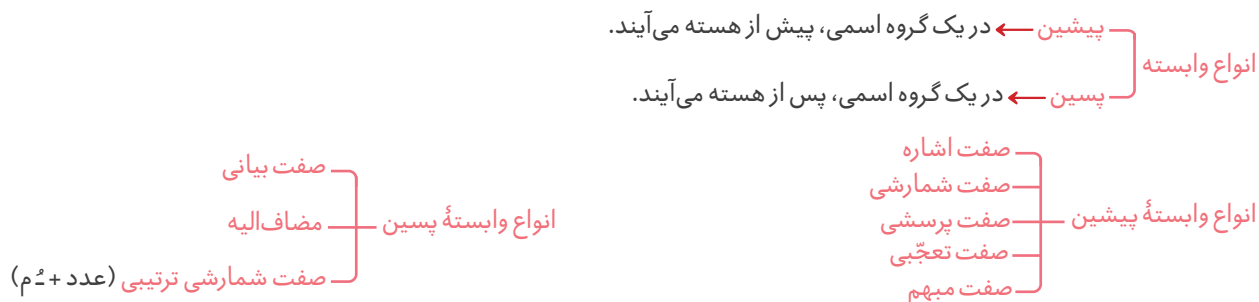
۴ جهل و نادانی؛ زیرا بر اثر جهل و نادانی بود که مردم حاضر به آبله‌کوبی نمی‌شدند و بر اثر شدت گرفتن بیماری، فوت می‌کردند.

دانش زبانی

● وابسته‌های اسم (۱) - صفت بیانی

در درس‌های پیشین، با گروه اسمی آشنا شدیم و دانستیم گروه اسمی از ارکان جمله است که می‌تواند به صورت یک واژه یا گروهی از واژه‌ها در جمله ظاهر شود و نقش‌های نهاد، مفعول، متمم، مسند یا منادا را بپذیرد. همچنین دانستیم مهم‌ترین بخش گروه اسمی **هسته** است و چنانچه واژه یا واژه‌هایی پیش یا پس از آن آمده باشند، **وابسته** نامیده می‌شوند. وابسته‌ها برای توضیح بیشتر درباره هسته می‌آیند و انواعی دارند:

در این درس، با **صفت بیانی** آشنا می‌شویم. اگر در گروه اسمی، پس از هسته، واژه‌ای بیاید که بیانگر چگونگی، خصوصیت، حالت، رنگ، جنس، اندازه و ... باشد، **صفت بیانی** نام دارد.

● به موارد زیر دقت کنید:

مثال: در چوبی، مداد سبز، مادر مهربان، هوای آلوده

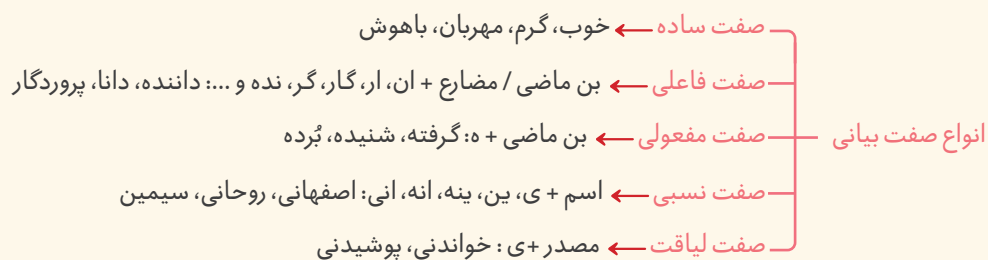
در گروه‌های اسمی بالا، به ترتیب جنس، رنگ، خصوصیت و ویژگی اسم‌ها بیان شده است. این وابسته‌ها، صفت بیانی هستند. صفت بیانی بعد از هسته می‌آید و وابسته پسین اسم است.

نکته

قاعده زبان فارسی بر این است که صفت‌های بیانی، وابسته پسین اسم هستند؛ اما گاهی صفت‌های بیانی، وابسته پیشین می‌شوند.

مثال: کهن سرزمین (سرزمین کهن)

بیشتر یاد بگیریم

یادآوری در متون قدیمی و ادبی، همیشه این‌گونه نیست که «را» نشانه مفعول باشد. در بعضی از شعرها و جمله‌های ادبی، حرف اضافه

«را» به معنای «به» / «برای» به کار می‌رود.

مثال: پادشاه وزیر را دستور داد؛ یعنی پادشاه به وزیر دستور داد.

در بیتی از درس خواندیم:

... دل رمیده ما را انیس و مونس شد.

یعنی برای دل رمیده ما، انیس و مونس شد.

یادآوری از قالب‌های شعری مرسوم و زیبا در ادبیات فارسی، دو قالب «غزل» و «قصیده» است. این دو قالب از نظر ساختاری بسیار شبیه به یکدیگرند (هر دو در مصراع اول و مصراع‌های زوج، قافیه دارند.) و تفاوتشان در تعداد ابیات و موضوع آنهاست.

- غزل معمولاً ۵ تا ۱۵ بیت دارد و قصیده بیش از ۱۵ بیت (تا ۸۰ بیت).
- محتوای غزل بیان عواطف و احساسات و مسائل عرفانی است؛ در حالی که قصیده بیشتر به وصف طبیعت یا مسائل اخلاقی و مدح می‌پردازد.

فعالیت‌های نوشتاری

۱ | واژه‌های مهمّ املایی را از متن درس بیابید و بنویسید.

۲ | در هر یک از جمله‌های زیر، صفت‌های بیانی را بیابید.

- زنان اندیشمند، در سربلندی ایران عزیز، نقش مؤثر داشته‌اند.

- من آینده‌ای درخشان برای این نوجوان می‌بینم.

- برگ‌های سبز، زیر نور گرم خورشید می‌درخشیدند.

۳ | واژه‌های زیر را با صفت‌های بیانی مناسب، گسترش دهید.

نمونه: حرم ← حرم مطهر

مطالب: کاشف: لهجه: دریا:

پاسخ ۱ | میرزا ابوالقاسم فراهانی - حفظ اشعار و مطالب - قائم مقام - قصیده و غزل - مکث - حلاوت - ساقی - لهجۀ خاصی - فوق‌العاده -

استعداد بی‌نظیر - هیاهوی کلاغ - قلک ذهن - طراوت - وضع - تعارف - تأسف بار - اسحاق و زکریّا - هلهله - صدر اعظم - منشأ خدمات -
هزاوه فراهان - ذکاوت - آبله - شیوع - جهل و خرافات - واکسینه - از قضا - طفل - بقال - صدای رسا - خطاب

۲

- زنان اندیشمند، در سربلندی ایران عزیز، نقش مؤثر داشته‌اند. ← اندیشمند / عزیز / مؤثر

- من آینده‌ای درخشان برای این نوجوان می‌بینم. ← درخشان

- برگ‌های سبز، زیر نور گرم خورشید می‌درخشیدند. ← سبز / گرم

۳

مطالب: ← مطالب مفید کاشف: ← کاشف دانا

لهجه: ← لهجۀ شیرین دریا: ← دریای بی‌کران

پرسش‌های درس نهم

دانش زبانی

معنای واژه‌های زیر را بنویسید.

۴۶۲ ارادت: ۴۶۳ انیس: ۴۶۴ خواجه: ۴۶۵ زرنگار:

۴۶۶ تأسف بار: ۴۶۷ خرافات: ۴۶۸ رسا: ۴۶۹ شیوع:

مترادف واژه‌های مشخص‌شده را بنویسید.

۴۷۱ به جهان خرم از آنم که جهان خرم از اوست

۴۷۰ جمعیت از این جواب به وجد آمده بود.

۴۷۳ در مورد ذکاوت امیر، داستان‌های بسیار بر سر زبان‌هاست.

۴۷۲ به حلاوت بخورم زهر که شاهد ساقی‌ست

برای واژگان زیر هم خانواده بنویسید.

۴۷۴ حلاوت: ۴۷۵ ساقی: ۴۷۶ نشئت:

۴۷۷ شایع: ۴۷۸ کاشف: ۴۷۹ مونس:

املاي واژگان را با حرف درست کامل کنید.

۴۸۰ به بهانه بردن حرف (ض / ظ) به گفته های استاد گوش می داد.

۴۸۱ ا حاق (س / ص) گفت: ابن سینا شاعر است.

۴۸۲ محمد بن کرای (ذ / ز) رازی از دانشمندان بزرگ بود.

۴۸۳ یا وی (ح / ه) کلاغ ها، سکوت باغ را می شکست.

۴۸۴ امیرکبیر گفت: مس ول (ؤ / ء / ئ) ج ل (ح / ه) مردم، ما هستیم.

۴۸۵ مردم به خاطر خرافات، حا ر (ظ / ز / ض) نیستند واکسینه شوند.

با استفاده از انواع همزه، واژه های زیر را کامل کنید.

۴۸۶ ر یا (خواب خوش) ۴۸۷ مبد (مکان آغاز) ۴۸۸ س ال (پرسش) ۴۸۹ جز (بخش)

۴۹۰ تل ل (درخشندگی) ۴۹۱ جر ت (شهامت) ۴۹۲ کا نات (جهان) ۴۹۳ م نث (جنس زن)

جمع بدون نشانه (جمع مکسر) واژه های زیر را بنویسید.

۴۹۴ حقیقت: ۴۹۵ فضیلت: ۴۹۶ شعر: ۴۹۷ فایده:

۴۹۸ ظرف: ۴۹۹ وضع: ۵۰۰ مطلب: ۵۰۱ شاعر:

در ضرب المثل های زیر، گروه اسمی و صفت بیانی را مشخص کنید.

۵۰۲ کار نیکو کردن از پُر کردن است. ۵۰۳ دندان لق را باید کند.

۵۰۴ بار کج به منزل نمی رسد. ۵۰۵ لنگه کفش کهنه در بیابان غنیمت است.

به پرسش های زیر پاسخ دهید.

۵۰۶ از میان گروه های اسمی زیر، کدام گروه ها صفت بیانی دارند؟ دور آنها خط بکشید.

صدای استاد، صدای زیبا، جغرافیای ایران، درخت باغ، لحظه باورنکردنی، شکوه پدر، حماسه بزرگ

۵۰۷ با توجه به مثال، جدول زیر را کامل کنید.

گروه اسمی	وابسته پیشین	هسته	وابسته پسین
خدای مهربان	x	خدا	مهربان
همین کوچه	-----	-----	-----
روز آفتابی	-----	-----	-----
سه کتاب	-----	-----	-----
ستاره روشن	-----	-----	-----

گزینه درست را انتخاب کنید.

۵۲۴ تخلص قائم مقام فراهانی چیست؟

- ۱ صانعی ۲ سنایی ۳ قانای ۴ ثنایی

۵۲۵ کتاب «منشآت» تقلیدی از کدام کتاب است؟

- ۱ گلستان ۲ قابوسنامه ۳ سیاست نامه ۴ بوستان

۵۲۶ کتاب «امیرکبیر» نوشته چه کسی است؟

- ۱ محمود حکیمی ۲ دکتر کزازی ۳ فرهاد حسن زاده ۴ غلامحسین یوسفی

۵۲۷ آرایه ادبی کدام یک از بیت های زیر به درستی مشخص نشده است؟

- ۱ به جهان خرم از آنم که جهان خرم از اوست
۲ به حلاوت بخورم زهر که شاهد ساقی ست
۳ بس بگردید و بگردد روزگار
۴ نام نیکو گر بماند ز آدمی
عاشقم بر همه عالم که همه عالم از اوست (تکرار)
به ارادت بکشم درد که درمان هم از اوست (تضاد)
دل به دنیا در نبندد هوشیار (کنایه)
به کزو ماند سرای زرنگار (تشبیه)

دانش فکری

معنای روان عبارت ها و بیت های زیر را بنویسید.

۵۲۸ جمعیت از این جواب به وجد آمده بودند.

۵۲۹ شنیده ها را بر کاغذ ذهن می نوشت و در دل تکرار می کرد.

۵۳۰ ستاره ای بدرخشید و ماه مجلس شد

۵۳۱ به حلاوت بخورم زهر که شاهد ساقی ست

به پرسش های زیر پاسخ دهید.

۵۳۲ چرا مردم از واکسن زدن در دوران آبله، خودداری می کردند؟

۵۳۳ بیت «از زهر تو سرمستم، وقتی تو بنوشانی / من درد تو را خواهم، وقتی که تو درمانی» با کدام بیت از درس «نوجوان باهوش»، متناسب است؟

۵۳۴ با هر واژه، یک ضرب المثل معروف بنویسید.

الف) گریه: ب) آشپز:

گزینه درست را انتخاب کنید.

۵۳۵ «به حلاوت بخورم زهر» یعنی:

- ۱ زهر را به گرمی و حرارت می خورم.
۲ زهر را به شیرینی و لذت می خورم!
۳ زهر شیرین را می خورم.
۴ زهر را در کنار شیرینی می خورم.

۵۳۶ درس «آشپز زاده وزیر» با کدام یک از بیت های زیر ارتباط معنایی ندارد؟

- ۱ همّت بلند دار که مردان روزگار
۲ مردان به سعی و رنج به جایی رسیده اند
۳ سعدیا راست روان گوی سعادت بردند
۴ ز آزادگان بردباری و سعی
از همّت بلند به جایی رسیده اند
تو بی هنر کجا رسی ز نفس پروری
راستی کن که به منزل نرسد کج رفتار
بیاموز آموختن عار نیست

۶۶۲ در عبارت شعری زیر، به چه واقعه‌ای اشاره شده است؟

در دورهای کویر طبس / آن اتفاق / یادت هست؟

- ① زلزله طبس
- ② شکست نیروهای آمریکایی در صحرای طبس
- ③ خشک سالی طبس
- ④ شیوع بیماری در طبس

۶۶۳ در کدام گزینه دو واژه مترادف به کار رفته است؟

- ① میرزا ابوالقاسم فراهانی توانایی عجیبی در حفظ اشعار و مطالب داشت.
- ② امیر فوراً دستور داد تا در تمام شهرها و روستاهای نزدیک، آبله‌کوبی اجرا شود.
- ③ میرزای بزرگ، این مرجع غیور و بزرگوار، سرانجام فتوای تاریخی خود را صادر کرد.
- ④ امیر با گریه به کودک مرده در دستان پدرش نگاه کرد و گفت: «وای از چهل و نادانی.»

۶۶۴ در کدام گزینه نادرستی املائی وجود دارد؟

- ① شیوع بیماری کشنده
- ② هوش و زکاوت امیر
- ③ عزت و اراده استوار
- ④ منشأ بیماری واگیردار

۶۶۵ کدام گزینه در مورد قائم مقام فراهانی صحیح نیست؟

- ① تخلص او «ثنایی» بود.
- ② ادیب، منشی و شاعر دوره قاجار بود.
- ③ هوش سرشار و حافظه‌ای قوی داشت.
- ④ «منشآت» را به تقلید از بوستان سعدی نگاشت.

۶۶۶ شعر «ای وطن» سروده چه کسی و از کدام کتاب است؟

- ① قیصر امین پور / تنفس صبح
- ③ قیصر امین پور / آینه‌های ناگهان
- ② سلمان هراتی، از آسمان سبز
- ④ سلمان هراتی، دری به خانه خورشید

۶۶۷ در کدام گزینه، قافیه‌ها جناس نمی‌سازند؟

- ① بشر ماورای جلالش نیافت
- ② حدّ من نیست ثنایت گفتن
- ③ گفتم که روی خوبت از من چرا نهان است؟
- ④ شرف مرد به جود است و کرامت به سجود
- بصر منتهای جمالش نیافت
- گوهر شکر عطایت سفتن
- گفتا: تو خود حجابی، ورنه رخم عیان است!
- هر که این هر دو ندارد عدمش به ز وجود

۴۳۷

زیرا خود را وابسته به دیگران نمی‌دانست و فقط محتاج لطف خداوند بود.

۴۳۸

مرا خوشبخت و سعادتمند کرده‌ای.

۴۳۹

نوجوانی که به نیروی جوانی‌اش مغرور بود.

۴۴۰

ای کسی که دل‌های غمگین را نوازش می‌کنی.

۴۴۱

کسی نیستم که بستر و بالینم را کنار تو بگذارم! (به تو تکیه کنم و محتاج تو باشم).

۴۴۲

که ای فلانی، به من صبحانه یا شامی بده!

۴۴۳

من در حد و اندازه‌ای نیستم که تو را ستایش کنم؛ شکرگزاری برای تو، مانند سوراخ کردن مروارید، کاری سخت و دشوار است (که من شایستگی و توانایی آن را ندارم).

۴۴۴

با این همه افتادگی و فرسودگی که دارم، خدا به من عزت آزادی و بی‌نیازی داد.

۴۴۵

شکرگزاری پیرمرد به گوش جوان رسید و گفت: ای پیرمرد کم‌عقل، ساکت باش!

۴۴۶

گزینه ۳ ۴۴۷

۴۴۸

گزینه ۱ ۴۴۹

۴۵۰

گزینه ۱ ۴۵۱

۴۵۲

گزینه ۲. سعادت: نیک‌بختی / بوم و بر: سرزمین / زنهار: هشدار

۴۵۳

گزینه ۳.

نکته «غالب» به معنای چیره و پیروز و «مغلوب» به معنای شکست‌خورده است.

۴۵۴

گزینه ۴. خصی ← خسی / صفتن ← سفتن

۴۵۵

گزینه ۲. اصطرباب ← اسطرلاب، هریم ← حریم

۴۵۶

گزینه ۳. «اسرارالتوحید» نوشته محمد بن منور درباره احوال و گفتار ابوسعید ابوالخیر است.

۴۵۷

گزینه ۴

۴۵۸

گزینه ۲.

این و. پیشین
چرخ هسته
بلند و. پسین
صفت اشاره

۴۵۹

گزینه ۲. سعدی کتاب «بوستان» را در قالب مثنوی سروده است.

۴۶۰

گزینه ۴

۴۶۱

گزینه ۲. بیت پرسش و هر سه بیت دیگر بر قناعت و خویشتن‌داری در برابر طمع تأکید می‌کنند.

۴۶۲

فصل چهارم درس نهم: نوجوان باهوش، آشپز زاده وزیر، گریه‌امیر

۴۶۳

میل، دوستی از روی اعتقاد و ایمان

۴۶۴

همدم، انس‌گیرنده ۴۶۴ بزرگ، آقا

۴۶۵

طلاکوب، زرین

۴۶۶

همراه با تأشّف و ناراحتی

۴۶۷

باورهایی بدون پایه علمی ۴۶۸ بلند، واضح

۴۶۹

همه‌گیر شدن

۴۷۰

ذوق

۴۷۱

شاد، تازه

۴۷۲

شیرینی

۴۷۳

تیزهوشی

۴۷۴

حلو

۴۷۵

سقا

۴۷۶

منشأ

۴۷۷

شیوع

۴۷۸

کشف

۴۷۹

اُنس

۴۸۰

ظرف

۴۸۱

اسحاق

۴۸۲

زکریا

۴۸۳

هیا هو

۴۸۴

مسئول، چهل

۴۸۵

حاضر

۴۸۶

رؤیا

۴۸۷

مبدأ

۴۸۸

سؤال

۴۸۹

جزء

۴۹۰

تلاؤ

۴۹۱

جرئت

۴۹۲

کائنات

۴۹۳

مؤنث

۴۹۴ حقایق

۴۹۶ اشعار

۴۹۸ ظروف

۵۰۰ مطالب

۵۰۲

کار نیکو؛ نیکو: صفت بیانی

۵۰۳

دندان لق؛ لق: صفت بیانی

۵۰۴

بار کج؛ کج: صفت بیانی

۵۰۵

لنگه کفش کهنه؛ کهنه: صفت بیانی

۵۰۶

صدای زیبا، لحظه باورنکردنی، حماسه بزرگ

۵۰۷

گروه اسمی	وابسته پیشین	هسته	وابسته پسین
همین کوچه	همین	کوچه	×
روز آفتابی	×	روز	آفتابی
سه کتاب	سه	کتاب	×
ستاره روشن	×	ستاره	روشن

۵۰۸

الف) غذا ب) قضا ب) غذا

۵۰۹

گزینه ۳. در گروه اسمی بزرگ مرد، ابتدا صفت آمده است.

۵۱۰

گزینه ۳. زیرا سعدی اسم است.

۵۱۱

گزینه ۴. آسمان بی کران، ستاره های درخشان، در حال گردش

۵۱۲

گزینه ۴. در دیگر گزینه ها، چون واژه های دوم اسم هستند مضاف الیه به شمار می روند.

۵۱۳

گزینه ۲. استعداد بی نظیر، آینده درخشان، استعداد سرشار، مردان نامی

۵۱۴

گزینه ۱

بررسی سایر گزینه ها

گزینه ۲ سفر ← صفر

گزینه ۳ قاعم مقام ← قائم مقام

گزینه ۴ منسح ← منشأ

۴۹۵ فضایل

۴۹۷ فواید

۴۹۹ اوضاع

۵۰۱ شعرا

۵۱۵

گزینه ۲. رأس

۵۱۶

تکرار جهان، خرم، عالم / واج آرای «آ»

۵۱۷

تضاد: درد و درمان، حلاوت و زهر / به حلاوت خوردن: کنایه از با اشتیاق خوردن

۵۱۸

مشبه: ذهن / مشبه به: قلک

۵۱۹

مشبه: ذهن / مشبه به: کاغذ

۵۲۰

خجالت کشیدن

۵۲۱

بی توقف و سریع رفتن

۵۲۲

ناقص و ناتمام

۵۲۳

معروف و مشهور بودن

گزینه ۱ ۵۲۵

گزینه ۴ ۵۲۴

گزینه ۴ ۵۲۷

گزینه ۳ ۵۲۶

۵۲۸

جمعیت از شنیدن این جواب بسیار خوشحال شدند.

۵۲۹

شنیده ها را به حافظه خود می سپرد و تکرار می کرد تا به یادش بماند.

۵۳۰

ستاره ای (یار) در آسمان هستی درخشید و مانند ماه مجلس را روشن کرد (از زیبایی، توجه همه را جلب کرد) و برای دل های پریشان ما، یار و همدم شد.

۵۳۱

باعلاقه و شیرینی، زهرامی نوشم (سختی ها را تحمل می کنم)؛ زیرا معشوق زیباروی من آن را به من می بخشد و هر دردی که از جانب او باشد، با میل و رغبت تحمل می کنم و می پذیرم؛ زیرا درمان همه دردها خود اوست.

۵۳۲

زیرا به دلیل چهل و خرافات گمان می کردند که پس از واکسینه شدن، جن زده می شوند!

۵۳۳

به حلاوت بخورم زهر که شاهد ساقی ست / به ارادت بکشم درد که درمان هم از اوست

۵۳۴

الف) سر قبری گریه کن که توش مرده باشه!

ب) آشپز که دوتا شد، آش یا شور می شه یا بی نمک.

بارم	مدّت زمان: ۶۰ دقیقه	خرداد ماه (۱)	آزمون پایان نوبت دوم	ردیف
۰/۵ ۰/۵ ۰/۵ ۰/۲۵ ۰/۵ ۰/۲۵		معنی و مفهوم شعر و نثر معنی عبارت‌ها و بیت‌های زیر را به زبان ساده و روان بنویسید. الف) عقل‌ها، حیران شود کز خاک تاریک نژند چون برآید این همه گل‌های نغز کامکار ب) خشک گردید هم از دود دل و دیده، دوات خامه با سوز، رقم کرد به دفتر تشنه پ) آورده‌اند که مردی در راهی می‌رفت و درمی چند در آستین داشت و در عقیدتش خلل بود. ت) به قدر فهم مستمعان می‌گویم. ث) در زمان انداخت شمشیر آن علی کرد او اندر غزایش کاهلی ج) تعلّل روا مدارید.		۱
۱		معنی واژه معنی واژه‌های مشخص‌شده زیر را بنویسید. الف) انقلاب اسلامی، واژه‌هایی مانند: استقلال، اسلام، مردانگی و برادری و حماسه را با نگرشی جدید در زبان مردم گسترش داد. ب) استوارترین و برترین ستایش آن است که بر زبان و خامه دشمن، روان شود. پ) به امیرکبیر اطلاع داده بودند که در شهر تهران بیماری آبله شیوع پیدا کرده است. ت) گفت: کای پیرِ خرف‌گشته خموش.		۲
۰/۲۵ ۰/۲۵ ۰/۵		تاریخ ادبیات استاد دانشگاه و شاعر معاصر، از شاعران موفق پس از انقلاب اسلامی به شمار می‌آید. از آثار او می‌توان به قول پرستو، تنفس صبح و ... را نام برد. نام این شاعر در کدام گزینه آمده است؟ ۱) وحشی بافقی ۲) ایرج میرزا ۳) قیصر امین‌پور ۴) قانعی شیرازی کتابی است تألیف «محمدبن منور» در شرح حال و سخنان ابوسعید ابوالخیر. «سوگنامه عاشورایی و از آسمان سبز» به ترتیب از آثار چه کسانی است؟ ۱) فیض کاشانی - جامی ۲) فدایی مازندرانی - سلمان هراتی ۳) فدایی مازندرانی - جامی ۴) جامی - سلمان هراتی		۳ <